

ความสัมพันธ์พล่ง...และ ความท้อแท้ในชีวิตหมอฟัน

เคยได้ยินมาว่าถ้าหากเราได้ทำงานที่เรารัก จะไม่รู้สึกร่างกายอีกต่อไป อันนี้บางคนก็ว่าจริงบางคนก็ไม่ค่อยแน่ใจ แต่สำหรับผมแล้วถ้าได้ทำงานกับคนที่เรารัก เคมีตรงกัน จะทำให้รู้สึกว่ายากมาทำงานทุกวัน ยิ่งวันไหนได้เห็นรอยยิ้มของผู้ช่วยๆบอย ๆ วันนั้นก็จะเป็นอีกวันที่เต็มกำลังใจในการลุยงานต่อได้อย่างดี

ผมเชื่อว่าความรู้สึกเช่นนี้น่าจะเกิดกับคนทุกคน ทุกวงการ ทุกอาชีพ เพียงแต่ในอาชีพหมอฟันของเรานั้นถูกออกแบบมาให้หลาย ๆ คนต้องวนเวียนทำงานอยู่ในอาณาจักรแคบ ๆ ที่ติดป้ายข้างหน้าว่าห้องฟัน เพื่อนร่วมชะตาชีวิตในช่วงเวลางานก็มีแค่ผู้ช่วย ผู้ช่วย คนไข้ เจ้าหน้าที่ที่เคาน์เตอร์ไม่กี่คน ซ้ำไปมา พื้นที่ไม่กี่ตารางเมตรของพวกเราเลยดูจะเป็นตัวตอกย้ำและเร่งเร้าให้บรรยากาศและความรู้สึกต่าง ๆ มันเด่นชัดและเป็นเรื่องเป็นราวได้มากกว่าที่อื่นอยู่พอสมควร หลายครั้งที่ผมเคยรู้สึกว่าเรื่องราวกระทบกระทั่งระหว่างคนในห้องฟันเป็นเรื่องหยาบหยาบเล็กน้อยจนไม่น่าเชื่อว่าจะส่งผลให้คนรักหรือเกลียดกันได้ขนาดนั้น แต่ในขณะที่เดียวกันในช่วงชีวิตทำงานเยี่สิบกว่าปีของผมก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าเคยลงไปคลุกกับความขัดแย้งที่มาจาก”เรื่องไม่เป็นเรื่อง” มาแล้วนับครั้งไม่ถ้วนเหมือนกัน

ว่ากันว่าเรื่องดีดีจะจำยากกว่าเรื่องแย่ ๆ ถ้าให้ท่านลองนึกถึงประสบการณ์ที่เคย “ไขว้” กับคนอื่นในสี่สี่หมอฟัน ผมเชื่อว่าน้อยคนนักที่จะไม่มีเรื่องแบบนี้หลายคนซึมซับเรื่องนี้เข้าไปเป็นประสบการณ์ที่ไม่มีวันลืม หลายคนก็ไม่เคยได้มีโอกาสเคลียร์กับคู่กรณี (หลายคนตั้งปณิธานที่จะเป็นศัตรูกันไปตลอดอายุขัย) ที่แน่ ๆ เรื่องหนึ่งที่หมอฟันแทบทุกคนไม่อยากจะเจอคือประสบการณ์แย่ ๆ กับคนไข้ หมอฟันหลายคนการงานสะดุดหัวทิ่มเพราะเรื่องเหล่านี้ มีคนเล่าให้ฟังว่าคนทำฟันบางคนถึงกับเลิกอาชีพนี้เพราะความรู้สึกผิดกับสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต

ถ้าลองค้นหาว่าอะไรคือสิ่งที่ทำให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้น อะไรที่พอใช้อธิบายเหตุและผลในสิ่งเหล่านี้... ผมก็พบว่าทั้งเรื่องร้ายดีในชีวิตทำฟันของเรามักจะมีตัวการที่เข้ามาเกี่ยวข้องทุกครั้ง นั่นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างผมกับคนที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์เหล่านั้น

ความสัมพันธ์ (relationships) เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับความเป็นสัตว์สังคมของพวกเรามาช้านาน ผมเชื่อมาโดยตลอดว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน เป็นผลผลิตของการที่เรามีประสบการณ์ เรื่องเล่า และการสัมผัสปัจจุบันกับใครสักคน ความสัมพันธ์มีทั้งแบบปัจจุบันทันด่วน (แบบรักแรกพบกระมัง...ซึกน้ำเน่า) และแบบสะสมเนิ่นนาน และมันยังนิสัยไม่ดีตรงที่มันแปรเปลี่ยนได้ตลอดเวลา การแสดงออกของคนเราในหลายครั้งก็ไม่ได้สัมพันธ์กับความสัมพันธ์จริง ๆ ที่เรามีต่อคนที่อยู่ตรงหน้า ดู ๆ แล้วไอ้ relationships นี้มันก็น่าศึกษาอยู่เหมือนกันนะครับ เลยไม่แปลกใจที่มีการพูดถึงความสัมพันธ์ของหมอกับคนไข้ (Doctor-Patient Relationships) กันอย่างมากมายในช่วงหลังนี้ แต่สำหรับผมแล้วความสัมพันธ์ที่สำคัญไม่แพ้กันก็คือความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานนี่แหละครับ

ในการเริ่มต้นชีวิตการทำงาน ผมพบสังขรณ์อย่างหนึ่งคือ สังคมโรงพยาบาลชนบทแบบที่ผมอยู่นี้เริ่มต้นมอบความสัมพันธ์ในลักษณะอภิสิทธิ์ชนให้กับกลุ่มคนที่เป็นแพทย์และทันตแพทย์ทุกคน ในตอนเริ่มต้นนั้นก็สร้างความภาคภูมิใจผสมกับความอึดอัด (เล็กน้อย) เมื่อสัมผัสต่อเนื่องเข้าก็ซึกเคลิ้มไปกับความสัมพันธ์เช่นนี้ จนทำให้คิดว่าเราเป็นคนพิเศษของที่นี่จริง ๆ และไม่แปลกหรืออึดอัดที่ตอนนั้นเราจะปลื้มความสัมพันธ์ที่สังคมหยิบยื่นนี้ให้ เชื่อว่าหลายคนอาจเคยพบประสบการณ์เช่นนี้ มักจะมีคนรอบข้างที่พูดคุยกักทายน และแสดงความสัมพันธ์ที่เจือด้วยการยก และให้เกียรติเราอย่างมากมาย ผมเชื่อว่าที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะชื่อชั้นและค่านิยมในวิชาชีพของพวกเขาเหล่านั้น ๆ ครับ

ส่วนในห้องฟันนั้นความสัมพันธ์แบบนี้เริ่มต้นและสลายไปในเวลาไม่นานครับ ความใกล้ชิดกันทำให้เราจะศึกษาและถูกศึกษาจากคนรอบข้างอย่างรวดเร็ว ไม่มีใครอยากอยู่ในสถานการณ์ของความสัมพันธ์ที่มีความเหลื่อมล้ำนาน ๆ หรืออึดอัด โดยเฉพาะถ้าคนที่ต้องตกเป็นรองนั้นคือเรา ที่ห้องฟันนี้ผมเริ่มสร้างความสัมพันธ์ด้วยบุคลิกและท่าทางที่ผมคิดว่าจะสร้างมิตรได้มากกว่าศัตรู ผมเรียนรู้ว่าการจำชื่อเล่นของคนที่คุณคุยจะทำให้สร้างความสัมพันธ์ต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น ผมเคยสนุกกับการที่ใครบางคนแฉประวัติของคนบางคนให้ผมฟังโดยไม่เคยเรียกร้องอยากฟัง เพียงเพราะรู้สึกว่าคุณสัมพันธ์ของผมและคู่สนทนามั่นแน่นแค้นรวดเร็วเพราะมีศัตรูคนเดียวกัน หลังจากนั้นความสัมพันธ์ของผมและทุก ๆ คนก็เริ่มก่อตัวขึ้นแน่นนอน...มีทั้งดีและไม่ดี

ลองนึกถึงสถานการณ์ที่เราต้องไปอยู่ท่ามกลางคนที่เพิ่งรู้จักคุณครับ คิดว่าอะไรคือสิ่งที่เราต้องการ สำหรับผมมันคือการยอมรับและชื่นชม (Accept&Appreciate) สังคมที่เห็นตัวตนและยอมรับนับถือที่เราคือสมาชิกที่มีค่าและมีประโยชน์ คือสังคมที่

ผมใฝ่ฝันที่จะได้ใช้ชีวิต การยอมรับนับถือนี้แหละครับที่เป็นต้นตอที่ทำให้ผมพยายามสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะที่ผมคิดว่าควรจะเป็นกับสมาชิกในที่ทำงาน แต่ในช่วงที่ผมยังเป็นหมอฟันจบใหม่ที่ขาดทั้งประสบการณ์ และยังใช้ชีวิตแบบคนไฟแรงที่คิดว่าพร้อมที่จะชนกับทุกอย่างนั้น สูตรสำเร็จในการสร้างการยอมรับของผมคือการทำให้คนอื่นเห็นว่าเราเก่ง แกร่ง และแรงแบบที่ไม่มีใครจะอยากเป็นศัตรู การสร้างความสัมพันธ์กับคนรอบข้างในขณะนั้นเลยมีหลายครั้งที่ผมเปลืองแสดงความเหนือกว่า เก่งกว่า เพื่อให้เกิดการยอมรับนับถือ และคิดไปเองว่า ถ้าเค้าเกรงใจเรามากพอ เค้าจะมอบความสัมพันธ์ในแบบที่ต้องการ โดยขณะนั้นผมไม่เคยสังเกตเลยว่าแท้จริงแล้วสิ่งที่ผมพยายามกลบเกลื่อนด้วยเปลือกของความมั่นใจเช่นนี้คือความกลัว...ผมกลัวที่จะเผยให้เห็นสิ่งที่ทำได้ไม่ดี กลัวที่จะต้องเดินออกมาจากห้องฟันโดยมีสายตาและการตัดสินว่าเราเป็นคนอ่อนแอ ไร้ค่า ชี้แพ้ กลัวความสัมพันธ์ที่กดให้เราต้องอยู่ในระดับที่ด้อยกว่า ซึ่งผมก็พบในเวลาต่อมาว่าผลลัพธ์ของการออกแบบชีวิตนี้ไม่ได้ส่งผลดีอย่างที่คิดไว้ การปลั่งไปสู่การด้อยค่าผู้อื่นกลับทำให้ผมท้อแท้ เหนื่อยหน่ายและขาดพลังในการทำงานเหลือเกิน

ในขณะที่ความเป็นทันตแพทย์หยิบยื่นการยอมรับนับถือจากสังคมกว้าง แต่ความต้องการยกระดับความสัมพันธ์ให้ทุกคนยอมรับในความ “โปร” กลับทำลายการยอมรับนับถือระหว่างผมกับคนใกล้ชิดในห้องฟัน

ผมเชื่อว่าหลายท่านอาจเคยมีจังหวะชีวิตเช่นนี้ ผมผ่านช่วงเวลายากลำบากในครั้งนั้นมาด้วยการกลับมาครุ่นคิดพิจารณาด้วยตัวเองพักใหญ่ มีทั้งปรับทุกข์กับเพื่อนฝูง ครูบาอาจารย์ จนมีท่านหนึ่งบอกผมว่า “คนทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีและเบื้องหลังที่ยิ่งใหญ่ไม่แพ้กัน เราสามารถอยู่ในโลกใบนี้ได้อย่างภาคภูมิใจได้ ถ้าเราเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นมากพอ” และนี่ก็กลายมาเป็นเสียงเล็ก ๆ ที่ผมรับเข้ามาเป็นคาถาประจำใจจนถึงทุกวันนี้ และมันก็ช่วยให้ผมได้คิด และคิดได้ ในหลาย ๆ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่ล้มเหลวเหล่านั้น และถึงแม้จะใช้เวลามากพอสมควร ผมก็ได้รับผลตอบแทนจากการปรับวิธีคิดเช่นนี้ได้อย่างที่ผมควรจะได้รับในเวลาต่อมา ประสบการณ์ครั้งนี้สอนให้ผมรู้ว่า ความสัมพันธ์ที่เราคาดหวังจากผู้อื่น จะเป็นผลมาจากการเริ่มต้นที่เราเป็นคนทำขึ้นมาเอง แล้วถึงจะก่อตัวและยั่งยืนหรือสูญสลายจากการกระทำของทั้งเราและคนนั้น ๆ ต่อไป

ในห้วงเวลาที่ผ่านมาและผ่านไป ผมได้เรียนรู้ถึงลักษณะ และแบบแผนที่เปลี่ยนแปลงไปมาของความสัมพันธ์ระหว่างคนเรา ในอดีตความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผมกับผู้คนในโรงพยาบาลและ ชาวบ้านในชุมชนเกิดขึ้นได้เพราะกิจกรรมในชีวิตประจำวันหลาย อย่าง ผมรู้จักพูดคุยกับพี่ ๆ พยาบาลจากการไปนั่งร่วมวง (ข้าว) ที่กินกันตอนเย็น บางวันครีမ် ๆ ก็ออกมาเผาข้าวหลามกันตรงถนน หน้าบ้าน ผมสนิทกับพวกพี่ ๆ ๓๓๓ และตำรวจเกือบทั้งโรงพักจาก การไปเตะบอลตอนเย็น ในหลาย ๆ ครั้งผลจากความสัมพันธ์ดี ๆ เหล่านี้ก็ช่วยเยียวยาความรู้สึกเหงา เครียด เหนื่อยจากการทำงานได้ ไม่น้อย ในขณะที่ปัจจุบันนี้การใช้ชีวิตของเราเปลี่ยนไปมากกิจกรรม ที่จะทำให้มีการพบปะพูดคุยจริง ๆ น้อยลง การสร้างความสัมพันธ์ ในชีวิตมนุษย์คนหนึ่งกับผู้คนกลับกลายเป็นกิจกรรมในโลก social media ที่มีโทรศัพท์คู่กายเป็นสื่อกลาง ภาพและสิ่งที่เห็นในสื่อต่าง ๆ กลายเป็นตัวแทนของเรามากกว่าตัวเป็น ๆ เสียอีก แบบแผนในการ สร้างความสัมพันธ์ของหมอยุคใหม่ในบางสถานการณ์ก็อาจต้อง เปลี่ยนไปตามพลวัตที่เปลี่ยนแปลง

แต่มีอยู่เรื่องหนึ่งที่ผมเห็นว่ามีความโน้มในทางที่ดี คือการ ยอมรับในความแตกต่างของคนในสังคมที่มีมากขึ้น จึงน่าจะทำให้ คนยุคใหม่เข้าใจและสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนที่แตกต่าง จากตนเองได้

ไม่ว่าโลกใบนี้จะเปลี่ยนไปอย่างไร ผมเชื่อว่าความสัมพันธ์ ที่เกิดขึ้นระหว่างเรากับผู้อื่นจะยังคงมีผลต่อการทำงานเหมือนเดิม โดยเฉพาะการทำงานของพวกเราที่ยังคงหนีไม่พ้นห้องเล็ก ๆ คน ทำงานที่ใกล้ชิดกัน ถึงแม้ความสัมพันธ์จะไม่ได้เป็นปัจจัยเพียง อย่างเดียวที่จะทำให้การทำงานของเรสำเร็จลุล่วง แต่การทำงาน ในที่ที่มีแต่ความรู้สึกหวาดระแวง ต้องสวมหน้ากากเข้าหากันเพื่อ กลบเกลื่อนความรู้สึกเกลียดชัง หันหลังให้กันทุกครั้งที่นั่งประชุม คงไม่ใช่สถานการณ์ที่จะสร้างพลังเชิงสร้างสรรค์ให้กับใครอย่าง แน่นนอน และ ผมก็ยังเชื่อว่าชีวิตมนุษย์นั้นไม่ได้ยืนยาวมากมาย มา สร้างสรรค์ชีวิตการทำงานให้อยู่ในความสัมพันธ์ที่มีแต่ความหวังดี ให้กันและกันดีกว่าที่จะจมปลักอยู่กับทิว และ ความโดดเดี่ยวกัน เอะครับ

ความสัมพันธ์ เป็นสิ่งที่เราเลือกได้ว่าจะร่วมกันสร้างใน แบบไหน ความสำเร็จของความสัมพันธ์ที่ดีดูได้จากปฏิกิริยาของคน รอบตัว แต่จะสร้างขึ้นมามีได้ต้อง เริ่มต้นที่ตัวเรา

เรียบเรียงโดย
ทพ.กิตติคุณ บัวบาน

